

— Geert van Duinhoven (redactie)

Vanaf 2016 zullen collectieven een centrale rol gaan spelen in het agrarisch natuurbeheer. Maar wat is een collectief en wat gaat zo'n groep agrariërs dan eigenlijk doen? Drie mensen over hun idee van een collectief.

Nieuwe collectieven zijn Sinterklaas en tegelijkertijd Zwarte Piet

Walter Kooy, Stichting Collectief Agrarisch natuurbeheer

> Toen duidelijk werd dat er een nieuwe organisatiestructuur moest komen voor het agrarisch natuurbeheer, hebben de agrarische koepelorganisaties BoerenNatuur, Natuurlijk Platteland Oost, Natuurrijk Limburg, LTO Noord, Veelzijdig Boerenland en ZLTO al vrij snel de Stichting Collectief Agrarisch natuurbeheer (SCAN) opgericht. Deze stichting gaat de agrarische collectieven

ondersteunen in de voorbereiding op hun rol als eindbegunstigde voor subsidies in het nieuwe stelsel en zet zich in voor de professionalisering van de nieuwe collectieven. Maar professionalisering houdt meer in dan een cursus agrarisch natuurbeheer of projectmanagement, heeft Walter Kooy, projectdirecteur van de SCAN gemerkt. “Er is het afgelopen jaar heel veel gebeurd, we hebben veel gedaan, en het wordt voor iedereen vooral steeds duidelijker dat de toekomst er echt anders gaat uitzien. Boeren komen er achter dat ze hun posities nu echt moeten gaan verdienen, echt iets moeten laten zien en het agrarisch natuurbeheer effectiever maken. Daarnaast was het voor Agrarische Natuurverenigingen even wennen dat ze met elkaar moesten gaan fuseren tot een collectief of weer in andere gevallen, zichzelf veranderen in een collectief. Stichtingen van landschapsbeheer raken soms kwijt aan de collectieven. Terreinbeheerders hebben zich in een aantal provincies nadrukkelijk opgeworpen al een soort toezichthouders, maar daar zaten de agrariërs niet op te wachten: nu willen ze zelf laten zien wat ze kunnen. Ambtenaren krijgen een andere rol: minder gedetailleerde sturing, meer kaderstellend werken, vertrouwen geven. Al met al heeft dit veel tijd en energie gekost. We hebben allemaal, zoals gedeputeerde Jan Jacob van Dijk dat noemt, een beetje last van “transitiepijn”.

Maar het beweegt de goede kant op, en boeren en natuurbeschermers zijn elkaar aan het vinden. In Brabant en Zeeland bijvoorbeeld heeft dat geleid tot een geheel nieuw idee, namelijk de oprichting van een soort back-office voor de drie Brabantse collectieven en het Zeeuwse collectief, waar het Brabants Landschap en de FPG bij betrokken zijn. Hier werken terreinbeheerders, landschapsorganisaties en boeren juist heel goed samen. Kortom, de organisatie is heel belangrijk allemaal, maar nu moeten de collectieven wel aan het echte werk, namelijk het opstellen van de gebiedsaanvragen, die uiterlijk per 1 juli moeten worden ingediend.” Volgens Kooy is het nu de uitdaging om te laten zien dat collectieven in staat zijn om het beheer efficiënter en effectiever te organiseren zodat er uiteindelijk meer natuur zal zijn. De collectieven zullen straks op basis van de deelnemende boeren moeten gaan afwegen waar welk beheer gevoerd moet worden. “We mogen er namelijk van uitgaan dat er meer aanvragen zijn dan geld dus moet een collectief keuzen gaan maken. Ook zullen ze in sommige gevallen tegen boeren moeten gaan zeggen dat het huidige beheer op een suboptimale plek gebeurt en daarom stopgezet zal moeten worden. Ik denk dat de professionaliteit er inmiddels is binnen de collectieven om die keuzes te kunnen maken. Er zal bovendien een groter zelfreinigend vermogen zijn omdat de lijn-

Dirk Roeper, multifunctionele agrariër op Texel

Dirk Roeper is agrariër op Texel en heeft al jarenlang een multifunctioneel bedrijf. Hij combineert natuur, zorg, educatie en toerisme met het houden van zoogkoeien. Hij heeft grond van Natuurmonumenten in erfpacht waarvan een derde deel met een agrarische beheerovereenkomst. De rest beheert Roeper als natuurgebied onder de SNL. Het bedrijf ligt in de polder Waal en Burg die enkele jaren geleden voor het grootste deel de status van natuur heeft gekregen. “De boeren zijn uitgekocht maar omdat wij al op het spoor van natuur zaten, hebben wij met Natuurmonumenten afspraken gemaakt om 120 hectare te gaan beheren. Omdat de meeste landbouw is verdwenen, kon in de polder het peil omhoog en is er meer natuur gekomen. Wijzelf hebben met ILG-geld een potstal gebouwd. Wij hebben zelf altijd de aanvragen ingediend voor het agrarisch natuurbeheer. Dat ging eigenlijk prima, en wat onszelf betreft had het stelsel niet op de schop hoeven gaan. Maar misschien heeft het wel

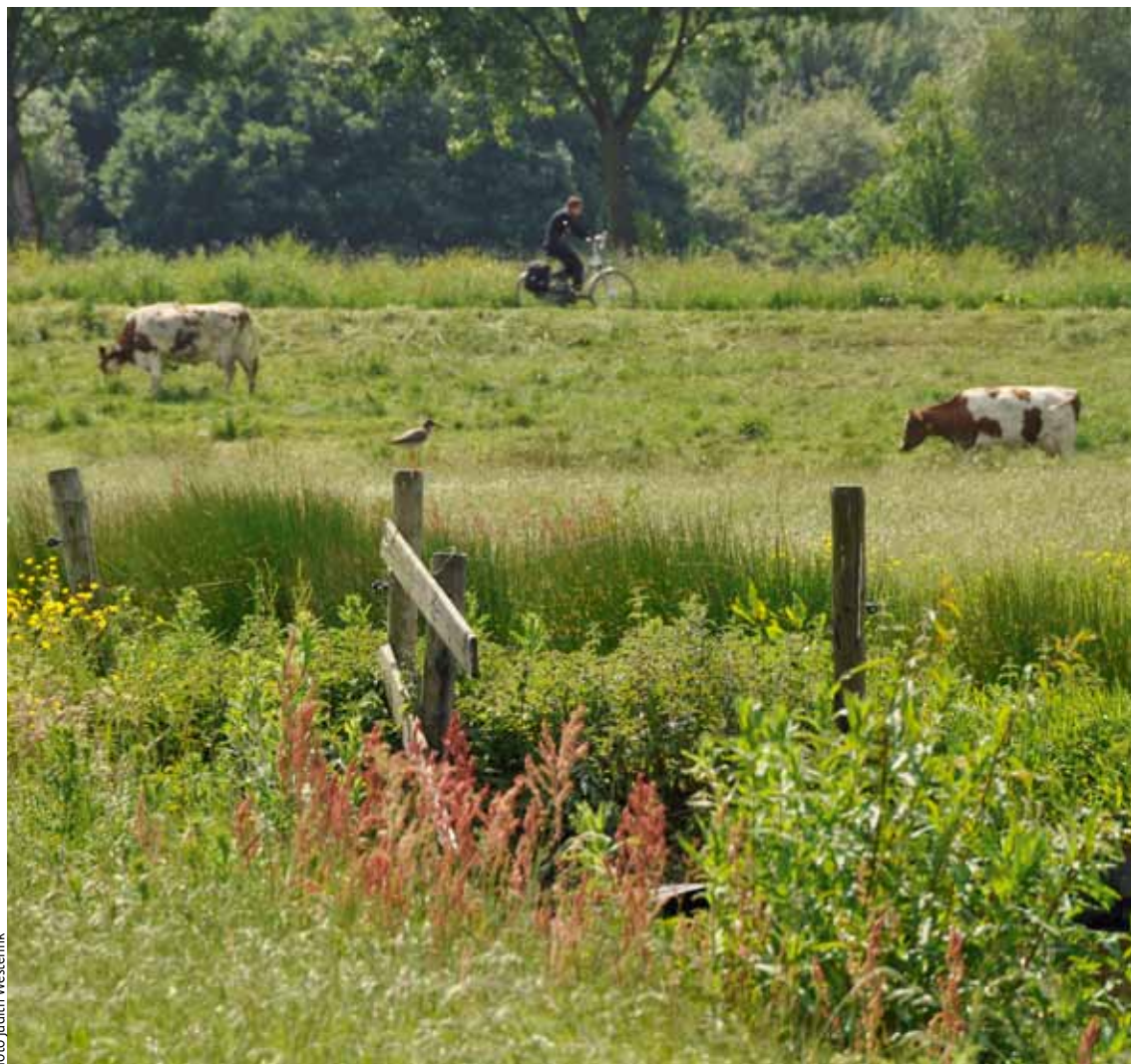
voordelen. De lijntjes worden misschien korter tussen de provincie en de boeren. Kortere lijntjes betekenen hopelijk ook minder overheadkosten en dus meer geld voor de boeren en de natuur. Heel belangrijk voordeel daarvan is ook een beter imago. Het is voor het imago heel goed dat we laten zien dat we het agrarisch natuurbeheer in de vingers hebben en dat we dat tegen lage kosten kunnen uitvoeren.”

“Een belangrijke verandering is dat we als bedrijf nu sterk afhankelijk van onze Agrarische natuurvereniging worden. De Lieuwe wordt één op één een collectief. Er zit veel kennis binnen onze ANV dus ik heb er alle vertrouwen in dat ze het goed gaan doen. Maar dan moeten de kaders wel heel helder zijn. Er moet bijvoorbeeld voldoende geld zijn want als de ANV, straks het collectief, het geld moet gaan verdelen over de boeren die aanvragen, wordt het denk ik wel ingewikkeld. Als er genoeg geld is, is er geen probleem, maar ik denk dat het voor een collectief eigenlijk niet te doen is om te gaan kiezen wie er wel en wie er niet mag mee doen. Want wat doe je als ondernemer als het collectief zegt dat er minder geld voor je beschikbaar is? Ik neem aan dat je bij de provincie nog steeds wel een bezwaarmogelijkheid hebt als je het niet eens bent met de beslissing van een collectief.”•

tjes tussen collectieven en boeren veel korter zijn. De monitoring zal nog wel een heel karwei worden. LandschappenNL organiseert voor SCAN op dit moment een cursus om docenten op te leiden die straks de vrijwilligers gaan opleiden die willen helpen bij de monitoring. Want de monitoring wordt nog wel een hele klus voor de collectieven: het is zaak om voldoende vrijwilligers aan zich te binden die het werk willen en kunnen doen. Dat is een taak voor de collectieven, maar om zoveel mogelijk geld voor beheer te kunnen inzetten zullen er geen grote budgetten voor monitoring beschikbaar zijn.”

Een nieuwe taak die de collectieven wacht is het zelf sanctioneren zijn van deelnemers die zich niet aan de afspraken houden. “Bij het samen gaan van ANV's tot collectief, bleken er meestal genoeg voorzitters voorhanden te zijn, maar controleurs zijn moeilijker te vinden. De collectieven zijn namelijk tegelijkertijd Sinterklaas en Zwarte Piet. Een collectief zal scherp moeten zijn op wat er met het geld gebeurt en op tijd boeren die zich niet aan de afspraken houden tot de orde moeten roepen, om te voorkomen dat de boeren die wél hun werk goed doen de dupe worden. Maar het gaat de goede kant op, ik verwacht dat op 1 januari 2016 de 39 collectieven klaar zijn om professioneel aan de gang te gaan met het agrarisch natuurbeheer.”•

foto Judith Westermink

Platbuik, vrouwtje

foto's Fabrice Ottburg

Jan Willem Erisman, Vereniging Collectief Deltaplan Landschap

De bestaande Agrarische Natuurverenigingen zijn eigenlijk overal de basis voor de vorming van een collectief. In sommige gevallen wordt een ANV een collectief, in andere gevallen fuseren enkele ANV's samen tot een collectief. In Zeeland komt bijvoorbeeld maar een enkel collectief voor de hele provincie. In ieder geval kan elke agrariërs zich bij een collectief aansluiten.

Maar sinds april bestaat er ook een landelijk collectief. Dit collectief is opgericht door de Werkgroep Grauwe Kiekendief, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap en het Louis Bolkinstituut. De Vereniging Collectief Deltaplan Landschap zoals de nieuwe organisatie heet, wil er voor alle agrariërs en voor alle collectieven zijn, zegt Jan Willem Erisman van het Louis Bolkinstituut en voorzitter van het collectief. Wat voegt een dergelijk landelijk collectief toe aan de 39 inmiddels opgerichte regionaal georganiseerde collectieven? "Wij hebben ons als organisaties van het begin af aan aangeboden om kennis te leveren aan de

collectieven. Die staan immers voor een ingewikkelde nieuwe taak die heel veel kennis behoeft: waar ga je het agrarisch beheer uitvoeren, hoe doe je dat, hoe ga je het monitoren, hoe ga je bijsturen? Allemaal heel ingewikkeld waar wij ze graag bij helpen. We merken echter dat de collectieven vooral bezig zijn met het proces: hoe gaan we de zaken organiseren, de verhouding tot de provincies, de ANV's, de individuele agrariërs. Het belang van goede ecologische kennis onderkennen de collectieven wel, maar ze komen er niet aan toe en dat is niet goed in deze fase. Ik snap dat wel, maar we willen toch dat het agrarisch natuurbeheer nu echt effect gaat krijgen in het veld, dat de natuur er echt beter op gaat worden en dat we de doelen gaan halen. We zien daar nu veel te weinig aandacht voor. Tekenend is bijvoorbeeld dat de terreinbeheerders en soortbeschermende organisaties moeilijk lid kunnen worden van een collectief terwijl daar nu juist enorm veel kennis en ervaring zit die de collectieven zouden kunnen gebruiken."

Maar hoe gaat het Collectief Deltaplan Landschap dan werken? "Wij willen geen concurrent worden van de bestaande 39 collectieven. Wel willen we gaan samenwerken met collectieven, boeren, terreinbeheerders en wie dan ook die zich serieus wil bezig houden met het verbeteren van de

biodiversiteit in het agrarisch gebied. Of we dat in een samenwerking met een collectief doen of dat we zelf een plan maken voor een gebied, is niet zo belangrijk. Wij willen kijken hoe je in een bepaald gebied biodiversiteitswinst kunt behalen in het agrarisch gebied. Ik denk dat we misschien voor een paar gebieden in Nederland al wel een gebiedsofferte zouden kunnen opstellen samen met de agrariërs. Ik verwacht niet dat er dan twee plannen voor een enkel gebied komen te liggen waar tussen de provincie dan moet gaan kiezen. Ik zou graag zien dat wij samen met koplopers die natuurdoelen willen halen, en met bijvoorbeeld terreinbeheerders en publieke partijen zoals gemeentes plannen kunnen maken waar de biodiversiteit beter van wordt."

En daar komt nog eens bij, zo meent Erisman, dat het goed is als er een plek komt waar kennis over agrarisch natuurbeheer gebundeld wordt. "De collectieven gaan nu overal hetzelfde werk verrichten zonder dat er een uitwisseling van kennis en ervaring komt. Ze gaan allemaal zelf een set van maatregelen opstellen om een bepaalde natuurkwaliteit te realiseren. Daar gaat zoveel energie in zitten terwijl ze veel beter van elkaar zouden kunnen leren en elkaar helpen. Wellicht kunnen wij daar ook een rol in spelen." <

